

Инж. Вељко Мартиновић

Институт за друштвено-економска истраживања — Титоград

Предности формирања једног шумско- привредног подручја за газдовање економским шумама СР Црне Горе

САДАШЊА ПОДЈЕЛА

Према Основном закону о шумама од 1961. год., који обавезује радне организације из области шумарства да послују на принципу дохотка, за газдовање економским шумама у СР Црној Гори формирано је 1962. год. пет шумскопривредних подручја, односно пет предузећа за узгој, заштиту и експлоатацију шума, и то: у Никшићу, Колашину, Пљевљима, Иванграду и Рожајама, са дјелатношћу у никшићком, тарском, пљеваљском, лимском и ибарском шумскопривредном подручју. Њиховим формирањем предузета је експлоатација шума од дрвноиндустријских предузећа, а тиме и обавеза снабдијевања ових основним сировинама за прераду. До тада је овим шумама управљало 12 шумских газдинстава, која су била установе са самосталним финансирањем.

Приликом формирања нових шумскопривредних подручја тежило се да се образују таква предузећа која ће, с обзиром на обим и структуру шума којима газдују, бити способна да самостално послују на принципу дохотка: у првом реду да обезбјеђују репродукцију шумског фонда.

У односу на стање прије 1962. год., оваква организација газдовања шумама представља велики напредак.

Године 1963. дошло је до измјене у организацији газдовања предузећа „Горњи Ибар“ у Рожајама у коме што су обједињени шумарство и дрвна индустрија на подручју ове општине, па шумама овог шумскопривредног подручја од тада газдује Шумско-индустријски комбинат „Горњи Ибар“ у Рожајама.

У досадашњем раду ових предузећа постигнути су релативно добри резултати. Повећан је обим улагања у све врсте радова, па је и отвореност шума побољшана, набављена је знатна механизација и опрема, нарочито за сјечу шума, повећане су површине под шумским културама и др. Међутим, сва та улагања, према општој оцјени, нијесу довољна да би се шумарство ослободило своје заосталости и да се може прећи на интензивније газдовање шумама. Разлог треба тражити првенствено у још недовољним средствима којима радне организације у шумарству располажу и њиховом недовољно рационалном искоришћавању.

Постојеће радне организације газдују шумама различитих врста дрвећа и различитих узгојних типова, што има највећи утицај на њихову економску снагу. У данашњим условима производње и реализације шумских производа није свеједно да ли се газдује само или претежно четинарским или буковим шумама. Она предузећа која газдују, уопште узев, дефицитарним четинарским шумама, долазе до већег обима средстава за репродукцију (Пљевља, Рожаје) и то не већим сопственим ангажовањем док она која газдују буковим шумама, због великих производних трошкова и нижих продајних цијена, једва егзистирају (Никшић, Колашин). При овоме треба имати у виду и околност да и степен организованости предузећа и процеса рада у њима има значајан утицај на висину средстава која предузећу остају на располагање.

Значај шума за привреду наше републике и могућност да се газдовање шумама боље организује увијек је побуђивало пажњу наших шумарских и других привредних стручњака. Та пажња је нарочито наглашена сада када треба одлучити и у скупштинским органима Републике усвојили ону организацију која ће највише одговарати нашим условима и циљевима који се желе постићи.

ТРИ ВАРИЈАНТЕ НОВЕ ТЕРИТОРИЈАЛНЕ ПОДЈЕЛЕ

Према одредбама новог Закона о шумама, шумскопривредна подручја образује Скупштина СР Црне Горе према природним, економским и другим условима који указују на јединство и цјелину подручја, тако да се организацијама које газдују шумама обезбјеђују потребна средства за успјешно и трајно газдовање. Акт о образовању подручја Скупштина доноси на основу економско-техничке документације.

Према Документацији коју је израдио Институт за друштвеноекономска истраживања у Титограду, за газдовање економским шумама у Црној Гори предвиђају се три варијанте подјеле на шумскопривредна подручја:

1 варијанта. Према овој варијанти, која се мало разликује од садашњег стања, предвиђено је пет шумскопривредних подручја, и то *никшићко*, које би захватило шуме и шумска земљишта плу-

жинске и шавничке општине и дио шума и шумских земљишта никшићке и даниловградске општине; тарско, које би захватило шуме и шумска земљишта, општине мојковачке и дио шума и шумских земљишта колашинске и титовградске општине; пљеваљско, које би захватило шуме и шумска земљишта општина жабљачке и пљеваљске; лимско, које би захватило шуме и шумска земљишта општина иванградске и плавске и дио шума и шумских земљишта бјелопољске општине, и ибарско подручје, које би захватило шуме и шумска земљишта рожајске општине.

II варијанта. Према овој варијанти предвиђена су три шумскопривредна подручја, и то: *никшићко* и *пљеваљско*, као и у I варијанти, и *иванградско* подручје, које би захватило све шуме и шумска земљишта тарског, лимског и ибарског шумскопривредног подручја предвиђених у I варијанти.

III варијанта. Овом варијантом предвиђено је једно шумскопривредно подручје које би захватило све шуме и шумска земљишта предвиђена I, односно II варијантом.

Основни подаци о површинама, дрвној маси и просјечном годишњом сјечивом етату за период од наредних 10 година у појединим подручјима, односно варијантама:

Шумскопривредно подручје (варијанта)	П о в р ш и н е (ха)			Д р в н е м а с е (000 м ³)		
	шуме	шум. земљ.	свега	четинар.	лишћар.	свега
никшићко (I и II)	103 660	7 873	111 533	3 203	10 573	13 776
тарско (I)	43 078	5 709	48 787	2 182	9 458	11 640
пљеваљско (I и II)	62 001	22 799	84 800	6 968	1 538	8 506
лимско (I)	87 325	11 160	98 438	6 522	8 341	14 863
ибарско (I)	20 278	7 305	27 663	3 672	1 088	4 760
(иванградско, II)	(150 679)	(24 254)	(174 933)	(12 376)	(18 887)	(31 263)
У к у п н о (III)	316 340	54 926	371 266	22 547	30 993	53 545

Просјечне годишње сјечиве дрвне масе за период 1966 — 1957. год.

(брuto маса у м³)

Шумскопривредно подручје (варијанта)	у шумама друштвеног и приватног сектора			у шумама друштвеног сектора		
	четинар.	лишћари	свега	четинар.	лишћари	свега
никшићко (I и II)	45 510	134 040	179 550	44 510	87 040	131 550
тарско (I)	30 880	146 500	177 380	27 880	124 500	152 380
пљеваљско (I и II)	99 037	30 010	129 047	94 037	12 010	106 047
лимско (I)	97 800	131 440	229 240	93 800	79 440	173 240
ибарско (I)	56 370	32 240	88 610	54 370	28 240	82 610
(иванградско, II)	(185 050)	(310 180)	(495 230)	(176 050)	(232 180)	(408 230)
У к у п н о: (III)	329 597	474 230	803 827	314 597	331 230	645 827

Ако се имају у виду састав и квалитет шума друштвоног сектора, може се очекивати следећа просјечна годишња структура шумских сортимената, уз претпоставку да се у наредном десетогодишњем периоду експлоатишу све шуме способне за то и да структура сортимената не зависи у већем обиму од захтјева индустрије за прераду дрвета:

— трупци за резање јеле-смрче, б. бора и молике	182589 m ³
— трупци за резање црног бора	14544 „
— трупци за резање мунике	10050 „
— трупци за резање и љуштење букве	31695 „
— целулозно дрво четинара	35040 „
— целулозно дрво лишћара	137984 „
— огревно дрво лишћара	123499 „
С в е г а:	536011 „

УКУПАН ПРИХОД И ЊЕГОВА РАСПОДЈЕЛА

На основу овако одређеног сјечивог етата, структуре очекиваних шумских сортимената, просјечних процијењених материјалних трошкова, амортизације основних средстава, камата, амортизације за регенерацију шума и личних доходака, просјечни годишњи укупан приход и његова распоdjела за наредни период од 10 година по појединим варијантама изгледа овако:

Е л е м е н т и	В а р и ј а н т а		
	I	II	III
A. Укупан приход	7 062 139	7 062 139	7 062 139
1. Материјални трошкови	2 736 693	2 608 917	2 368 426
— управно продајна режија	75 160	60 130	45 093
— погонска режија	55 500	55 500	55 500
— остали материјал	57 798	57 798	57 798
— привлачење и транспорт	2 401 408	2 281 338	2 041 197
— инвестиционо одржавање	146 811	154 151	168 833
2. Амортизација основних средстава	232 717	244 350	267 628
Б. Нето-продукт	4 092 742	4 208 872	4 433 092
3. Камате	98 000	105 000	116 000
4. Амортизација за регенерацију шума	1 206 245	1 206 245	1 206 245
Ц. Доходак	2 788 497	2 897 627	3 110 847
5. Лични дохоци	1 994 913	1 871 073	1 793 433
Д. Остатак за фондове	803 584	1 026 554	1 317 414

Однос нето-продукта и фондова по варијантама најбоље говори о предностима II, односно III варијанте:

	I	II	III
Нето-продукт	100,0	102,8	108,3
Остатак за фондове	100,0	127,7	163,8

ПОТРЕБНА УЛАГАЊА У НАРЕДНОМ ПЕРИОДУ

У наредном периоду од 10 година нужно је прећи од садашњег екстензивног на интензивније газдовање шумама, због чега је потребно извршити знатна улагања у шумску привреду.

Према подацима шумско привредних организација, предвиђена инвестициона улагања до 1970. износе:

Шумскопривредно подручје	(у милионима старих динара)					
	Путеви и жичаре	Остали грађ. објекти	Механизација	Шумско узгојни радови	Остало	Свега
— пикшићко (са Даниловградом)	756	8	86	273	35	1 158
— тарско	361	133	206	152	—	852
— пљеваљско	1 302	709	383	543	606	3 543
— лимско	1 024	128	132	373	176	1 833
— ибарско	370	58	140	300	132	1 000
Укупно:	3 813	1 036	947	1 641	949	8 386
Структура	46%	13%	11%	19%	11%	100%

а према „Пројекцији развоја шумарства и прераде дрвета у Црној Гори до 1970. год.“ Републичког завода за привредно планирање:

	Износ (у милионима ст. д.)	Структура %
Узгој шума	1 700	21,25
Изградња комуникација	4 200	52,50
Зграде	1 000	12,50
Опрема и механизација	900	11,25
Остало	200	2,50
Укупно:	8 000	100,00

Како су планови развоја радних организација рађени за период од пет година, тј. до 1970., приликом израде наведене документације било је потребно процијенити улагања за период од 10 година, тј. до 1975. Процјена је извршена за шумарство као целину, а не по појединим подручјима и варијантама, и износи:

За шумскоузгојне радове на површини од око 1 300 ха годишње око 500 милиона ст. динара годишње, или за читав период пет милијарди;

За заштиту шума, личне дохотке чуварског особља и др. око 250 милиона ст. динара годишње или за читав период двије и по милијарде;

За изградњу шумских путева у дужини од 700 км, чиме би се отвореност наших шума повећала са садашњих 2,7 на 5,0 км/1000 ха, што би представљало велики успјех, око 12.600.000.000 ст. дин.;

За изградњу лугарница, станова и других објеката за побољшање услова живота и рада радника запослених у шумској привреди, око 200 милиона ст. динара годишње или за читав период двије милијарде;

За набавку механизације за све фазе рада, без које се савремено газдовање шумама не може ни замислити, око 300 милиона ст. динара годишње или за читав период три милијарде;

За израду шумскопривредних основа, стручно оспособљавање радника, научноистраживачки рад и др. око 200 милиона ст. динара годишње или за читав период двије милијарде.

Према томе би укупна улагања у предвиђеном периоду, према овој процјени, износила (у милионима ст. динара):

	Износ	Структура
— шумскоузгојни радови	5 000	18,4%
— заштита шума	2 500	9,2%
— изградња шумских путева	12 600	46,5%
— остали грађевински објекти	2 000	7,4%
— набавка механизације	3 000	11,1%
— остало	2 000	7,4%
Укупно:	27 100	100,00%

или годишње 2.710.000.000 ст. динара.

За радове његе састојина не предвиђају се овом процјеном никаква средства, јер се предпоставља да би они сами себе могли финансирати.

МОГУЋНОСТ УЛАГАЊА У РЕПРОДУКЦИЈУ

Предвиђена улагања у износу од око 27.100.000.000 ст. динара представљала би веома озбиљан подухват који би захтијевао пуно ангажовање свих расположивих фактора.

У ранијем приказу расподјеле укупног прихода шумскопривредних подручја по појединим варијантама, расположива сред-

ства на која би шумска привреда могла да рачуна у наредном периоду, а при реализацији предвиђеног обима сјеча, износе годишње:

(у милионима ст. дина.)

Средства	В а р и ј а н т а		
	I	II	III
Аморт. основ. средстава	333	244	268
Аморт. за реген. шума	1 206	1 206	1 206
Фондови	804	1 026	1 317
С в е г а :	2 243	2 476	2 791

Из ове табеле се види да би шумарство, посматрано у цјелини, у дијелу територије Републике који обухватају шумскопривредна подручја, располагало знатним средствима за интензификацију газдовања, уз претпоставку да се та средства троше у наведене сврхе.

Гледано по појединим подручјима, стање у погледу располагања средствима из расподјеле у многоме се мијења. Док поједина подручја по I и II варијанти имају довољно средстава (пљеваљско, лимско и ибарско, односно пљеваљско и иванградско), дотле остала немају ни за обезбеђење просте, а поготову не за проширену репродукцију (никшићко и тарско).

Упоредијући укупну масу средстава која се по појединим варијантама формирају на име репродукције, види се да би шумарство на територији шумскопривредних подручја имало највише средстава за обављање предвиђених улагања по III варијанти.

При разматрању добијања ових средстава треба имати у виду да предвиђени обим и структура сјеча, а тиме и формирање и расподјела укупног прихода и средстава за репродукцију, представљају потенцијалну могућност, с обзиром на садашње стање наших шума. Међутим, чињеница је да се за извјесно краће вријеме не могу реализовати предвиђени просјечни обим и структура коришћења, па ни формирати средства за проширену репродукцију у предвиђеној мјери. Овдје се првенствено испољава проблем затворености шума, с једне, и неповољне структуре сортимената, са друге стране. Учешће целулозног и огревног дрвета букве знатно је и за сада га индустрија не може апсорбовати за хемијску и механичку прераду. Отуда се и питање искоришћавања овог дрвета појављује прво, као неопходна потреба газдовања

шумама а затим као извор за формирање извјесног дијела средстава за репродукцију. При садашњој ситуацији у експлоатацији шума и организацији рада у шумарству уопште, целулозно и огревно дрво букве имају веома мали утицај на формирање средстава за репродукцију, и то у првом реду због високих производних трошкова. Увођењем механизације, бољом организацијом рада и изградњом шумских комуникација, шумскопривредне организације ће утицати да се снизе производни трошкови уопште, што ће повољно дјеловати и на формирање средстава за репродукцију и од ових сортимената.

ПРЕДНОСТИ ФОРМИРАЊА ЈЕДНОГ ШУМСКОПРИВРЕДНОГ ПОДРУЧЈА

Формирање једног шумскопривредног подручја у Црној Гори имало би низ предности над формирањем организација предвиђених I или II варијантом. У првом реду би се смањили трошкови пословања.

Поред тога политика газдовања би била стабилнија, дугорочнија, свеобухватнија, јер се ради о једном великом подручју и о једној великој организацији, која би могла да досљедно и са одговарајућим средствима изводи планиране радове.

Смањило би се број административног особља, а један број стручног кадра могао би се ослободити за радове на терену, јер би многе службе могле бити заједничке за читаво ново подручје (планирање, истраживачки рад, пројектовање већих објеката, комерцијална служба, кадровска служба и сл.), и вршити правилнији распоред и ангажовање кадра.

Пошто подручје, односно радна организација која би њиме газдовала, постаје финансијски јаче, оно би могло да се са јачим захтјевима појављује пред банкама за потребне кредите, а пошто би средства била концентрисана, лакше би се могла планирати и набављати потребна механизација, што данас није случај са пет мањих и финансијски слабијих подручја, односно предузећа.

Нестало би данашње расцјепканости и атомизираности расподјеле шумских сортимената и распарчаности у снабдијевању индустрије дрвета потребним сировинама.

Јединствено шумскопривредно подручје, односно предузеће за газдовање шумама, имало би потпун преглед свих потреба за

дрветом на подручју читаве Црне Горе и могло би да плански и рационално дистрибуира сировину и води одређену политику снабдијевања оних потрошача чије су потребе значајније за привреду Републике. Тиме би се знатно смањили локални утицаји на дистрибуцију сировина дрвета, што би од своје стране видно помогло дрвопрерађивачким капацитетима да побољшају квалитет свога рада.

Према пословним партнерима из других република или из иностранства овако велика и јака привредна организација могла би водити одређену политику цијена и продаје и у већој мјери утицати на тржиште дрвета него што то може мала и финансијски слаба привредна организација.

У великом јединственом подручју и радној организацији могло би се систематски радити на стручном уздизању сталних шумских радника; с једне стране, отварањем одговарајућих школских центара а, с друге, побољшавањем њихових животних и радних услова, за што мале радне организације немају довољно средстава.

У великом подручју, односно предузећу, могу се лакше примјењивати научна достигнућа и обављати истраживања потребна за унапређивање пословања на свом подручју (стварање сопствене развојне службе), што је нарочито потребно за нашу републику, која практично нема ниједне научне институције у области шумарства.

Будуће велико јединствено подручје, односно предузеће, могло би организовати своју специјалну службу за израду уређајних елабората. Ово би било не само економски оправдано већ би омогућавало и брже обављање ових радова, који су један од основних услова за правилно газдовање шумама, а омогућило би и сталну и ажурну евиденцију свих радова на терену, без чега се савремено пословање у шумарству не може ни замислити.

Данас при сваком предузећу постоји посебна служба за грађење, а при некима и за пројектовање шумских путева. И поред ових служби, нема великог успјеха, јер су кадар и средства расцјепкани. С обзиром на слабу отвореност наших шума, крајње је вријеме да се приступи једном систематском и бржем раду на њиховом планском отварању. Велико јединствено предузеће било би у могућности да створи своју организациону јединицу, која

би се искључиво бавила пројектовањем и извођењем ових радова и водила дугорочну политику отварања шума у нашој републици.

Данашња мала предузећа, пошто нијесу имала довољно средстава за улагање у шумске путеве, сјеку дрвну масу претежно на приступачнијим мјестима, па чак и ако такве сјече са гледишта правилног газдовања шумама не би биле оправдане. Само би једно јако предузеће могло водити правилну политику експлоатације својих шума тј. сјећи дрвну масу тамо гдје то дозвољавају стање шума и потребе газдовања.

Велико јединствено предузеће могло би, поред тога, на свом подручју водити одређену политику како у стварању одговарајуће расадничке мреже, тако и у планском и сталном проширивању површина под шумама.

Данас се савремено и успјешно пословање не може ни замислити без одговарајуће механизације. Средства за механизацију потребна су свим секторима рада у шумској производњи. Механизација је сама по себи скупа, а и њена рационална примјена могућа је само на великим површинама, гдје се може временски и ангажовањем на разноврсним пословима што дуже користити. Због овога мале и слабе радне организације нијесу у могућности да прибаве потребну механизацију, а због малог обима својих послова још мање су у могућности да је довољно искористе.

Исто тако, за механизацију је потребно имати стручан кадар за рад и остало што је потребно за одржавање и оправку (радионице, резервне дијелове и др.). Једна велика, финансијски снажна организација има много више могућности да набави и са најмањим трошковима искоришћава ту механизацију.

Постоји још низ предности формирања једног шумскопривредног подручја за газдовање економским шумама у СР Црној Гори. Оне су лако уочљиве и није их потребно нарочито наглашавати. Наравно, у почетној фази формирања тог подручја долазило би до разних потешкоћа и субјективних прилаза читавом problemu. Но, то би била сасвим нормална појава, која би се могла брзо превазићи.

Са гледишта шумарства као цјелине у Црној Гори, ако се овом problemu приступи са свом потребном озбиљношћу, формирање једног шумскопривредног подручја представљало би велики напредак у газдовању нашим шумама.

МЕТЕОРОЛОШКИ ПОДАЦИ ЗА ПЕРИОД ЈУЛ — СЕПТЕМБАР 1966 Г.

ЈУЛ 1966. Г.

Мјесто	Температура ваздуха у °С						Падавине у мм						Рел. влажн. ваздуха у %			Мјес. сума осунчивања		
	Декада			Сред. вриједн.	Вршн. просјек 1923—1940 г.	Анот. макс.	Дан	Анот. мин.	Дан	Декада			Мјес. сума	Вршн. просјек 1923—1940 г.	Декада			
	I	II	III							I	II	III			I		II	III
Жабљак	12,6	15,6	12,8	13,6	24,4	15	3,4	10	10,2	8,9	55,8	74,9	102	73	70	71	73	270,7
Пљевља	16,6	18,8	16,6	17,3	29,8	14	4,8	11	3,4	21,8	48,4	73,6	56	70	70	78	73	243,3
Б. Поље	17,8	19,3	16,9	17,7	30,7	17	6,0	10	7,1	3,9	48,7	59,7	62	73	71	79	74	
Никшић	19,6	21,2	17,5	19,4	30,7	13	11,4	23	9,9	6,7	149,4	166,4	46	70	60	71	67	
Грахово	17,9	18,9	16,6	17,8	28,8	13	6,8	11	1,4	7,8	59,2	68,4						
Велимље	17,9	19,8	16,4	18,0	28,6	13	7,0	2	5,5	10,6	125,5	141,6						
Колашин	14,5	16,8	14,7	15,3	27,6	13	3,6	10	44,3	4,9	52,7	101,9	48	80	77	84	81	269,8
Иванград	17,0	19,7	17,2	18,0	30,4	14	7,1	10	—	—	—	—	51	70	60	71	67	
Цетинье	19,0	21,0	17,1	19,2	30,4	15	8,8	3	2,9	5,1	68,8	76,8	47	76	72	84	77	
Титоград	25,4	27,8	22,5	25,2	36,8	17	16,4	23	1,5	3,4	47,2	52,1	44	45	49	75	57	333,5
Игало	23,8	24,9	22,3	23,6	32,6	13	14,0	22	14,6	50,1	69,3	134,0	24	67	70	78	72	347,4
Вирпазар	25,8	26,4	22,9	25,8	34,4	13	13,0	8	—	7,2	43,4	50,6	30	70	62	77	70	
Бар	23,3	24,2	22,3	23,2	30,6	16	15,6	11	1,4	9,7	116,0	127,1	19	62	69	75	69	349,5
Улицње	23,6	25,7	22,4	23,9	32,9	17	14,9	24	0,0	2,2	127,3	129,5	57	58	76	64	372,9	

АВГУСТ 1966. Г.

Мјесто	Температура ваздуха у °С						Падавине у мм						Рел. влажн. ваздуха у %					
	Декада			Дан	Ансол. макс.	Дан	Ансол. мин.	Дан	Декада			Мјес. сума	Декада					
	I	II	III						Сред. вријета	Вит. просјек 1925—1940 г.	Ансол. макс.		I	II	III	Вит. просјек 1925—1940 г.	I	II
Жабљак	15,2	15,6	11,9	14,2	25,8	16	2,4	27	3,6	28,4	21,6	53,6	93	72	75	74	281,6	
Пљесња	18,2	19,0	15,8	17,7	31,2	16	3,9	11	0,9	3,3	10,2	19,9	68	73	74	74	254,7	
Иванград	19,7	19,8	47,1	18,8	33,0	5	3,8	11	0,1	14,2	15,8	20,1	50	61	69	73	68	
Бијело Поље	19,0	19,5	16,8	18,4	32,2	16	4,8	11	0,5	18,3	13,9	32,7	54	71	74	78	74	
Никшић	21,0	22,5	17,9	20,4	31,7	16	9,4	30	0,1	—	10,7	10,8	80	64	59	72	71	309,0
Велимље	19,3	20,6	16,4	18,9	30,4	16	7,0	27	1,0	3,6	33,1	37,7	65					
Грахово	19,6	20,3	16,5	18,7	31,8	16	5,0	30	—	4,8	12,2	17,0						
Цегине	21,0	21,9	18,2	20,3	32,0	16	8,8	11	—	1,5	2,3	4,2	88	75	69	75	73	
Титовград	27,0	28,6	23,6	26,3	37,2	16	17,0	27	1,2	9,2	14,1	24,5	41	45	43	61	93	334,9
Вирпазар	27,5	27,3	23,6	26,1	37,2	18	13,8	30	—	9,6	14,0	23,6	53	64	62	74	67	
Даниловград	25,7	26,6	22,4	24,8	37,8	16	11,4	30	0,2	3,4	9,8	13,4	64	58	51	61	57	
Игало	25,8	26,4	23,2	25,1	34,6	16	17,6	11	—	0,4	28,8	29,2	56	67	59	70	66	344,1
Бар	24,4	24,7	22,6	23,9	32,0	5	17,0	27	0,0	2,4	1,0	3,4	31	70	65	68	68	335,7
Улицњ	25,5	26,4	23,3	25,0	33,8	14	16,9	29	0,0	0,0	1,1	1,1						

СЕНТЕМБАР 1966. Г.

Мјесто	Температура ваздуха у °С						Падавине у мм			Рел. влажн. ваздуха у %								
	Декада			Ансам макс.	Ансам мин.	Дан	Декада			Мјес. сума	Декада							
	I	II	III				I	II	III		I	II	III					
Жабљак	10,9	11,1	9,1	10,3	22,8	13	2,2	25	70,9	9,2	—	80,1	136	77	78	78	230,4	
Пљева	14,6	14,7	12,1	13,8	28,5	13	3,7	5	50,8	8,6	—	59,4	56	78	77	79	212,2	
Иванград	15,2	16,3	13,4	15,0	28,2	12	3,0	27	17,4	19,1	—	26,5	68	74	73	71	73	
Колашин	12,8	13,2	10,3	12,1	27,3	12	2,2	22	58,8	25,3	—	84,1	119	82	83	83	225,7	
Бвјело Поље	15,2	15,7	12,6	14,5	28,6	12	3,9	25	18,4	5,5	0,0	23,9	54	78	77	77	77	
Никшић	17,4	17,9	15,2	16,8	29,5	11	8,2	2	101,2	7,6	—	108,8	110	67	71	71	69	268,4
Величке	15,7	16,6	13,2	15,2	27,4	11	4,4	26	64,6	5,6	—	70,2	115	—	—	—	—	—
Грахово	16,7	17,0	13,7	15,8	29,2	11	4,0	27	239,6	9,0	0,2	248,8	—	—	—	—	—	—
Титовград	22,6	23,4	19,4	21,8	32,3	14	14,6	28	78,5	57,0	—	135,5	99	45	59	66	60	290,1
Цетинье	16,9	17,2	14,0	16,0	28,2	12	6,6	27	93,9	41,0	—	134,9	198	79	81	85	82	—
Вирпазар	22,7	23,4	19,6	21,9	32,2	15	11,0	2	109,4	52,6	—	162,0	124	71	69	80	73	—
Игало	21,5	22,4	19,4	21,1	32,0	11	13,8	30	55,2	19,6	0,7	75,5	112	70	74	78	74	272,3
Бар	20,7	21,4	18,9	20,3	28,0	11	13,1	24	30,5	11,4	—	44,6	101	68	73	72	71	279,8
Улицњ	21,8	22,5	19,7	21,3	32,6	12	14,0	7	18,4	61,9	0,0	80,3	—	62	68	68	66	280,3